

CLUSIJEV SVIŠČ *Gentiana clusii*

Prvič zavarovan leta 1922. Privlačen je zaradi velikih modrih zvonastih svetov, ki se odprejo na vrhu kratkega stebelca. Clusijev svišč je ena izmed rastlin »klasičnega« planinskega šopka. Zelo poznan je tudi iz Avsenikove pesmi »Tam, kjer encijan plav ves prešerno bahav...«

RUMENI SVIŠČ, KOŠUTNIK *Geniana lutea* Prvič zavarovan 1915. Oznaka C. Zdravilne učinke so poznali že pred našim štetjem. Vse vrste tega rodu vsebujejo v koreninah grenke glikozide, uporabne za izdelovanje pripravkov za zbujanje teka. Iz svišča izdelujejo tudi liker.

KRANJSKA LILIJA *lilium carnicolium*

Prvič zavarovana leta 1947. Zasledimo jo tudi v Zasavju, čeprav je že zelo redka. Po starogrškem mitu naj bi zrasla iz kapljic Herinega mleka. V krščanstvu smo prevzeli lilijo kot simbol čistosti in nedolžnosti.

AVRIKELJ, LEPI JEGLIČ *Primula auricula*

Prvič zavarovana leta 1915. Je rastlina »klasičnega« alpskega šopka. Usnjati, celorobi zimzeleni listi so zelo značilne oblike in spominjajo na uho (auricula) in tvorijo listno rožico. Tako jo prepoznamo tudi takrat, ko ne cveti.

PRISTOPNA IZJAVA

PODPISANI/NA : .....

ROJEN/A : (datum) .....

POKLIC.....

STANUJOČ/A : .....

TELEFON/FAX/ GSM.....

E-MAIL .....

Izjavljam, da bom spoštoval/a vse pravice in dolžnosti, ki izhajajo iz članstva, da se bom po svojih močeh udeleževal/a društvenih aktivnosti.

ŽELIM POSTATI ČLAN, ČLANICA

DATUM.....

PODPIS:

Dodatne informacije lahko prejmete:
e-mail društvo.dzrz@siol.com
Predsednica Cvetka Drnovšek 040-625-513
Izid zloženke so omogočili: Občina Zagorje,
Občina Trbovlje, Občina Hrastnik

Tisk:

Štev. Izvodov 2000
Leto izdaje 5-2011

Društvo za zdravilne
rastline Zasavje

Zavarovane rastline

V **DRUŠTVU ZA ZDRAVILNE RASTLINE ZASAVJE** smo se odločili, da izdamo zloženko z naslovom »Zavarovane rastline«. Naše občane želimo opozoriti, da se v Sloveniji rastlinstvo (pa tudi živalstvo) vedno bolj krči, da je avtohtonih rastlin vedno manj, da počasi in vztrajno izumirajo. Zavedati se moramo, da je v zadnjem času človek bistveno prispeval k ogroženosti in izumiranju rastlin tudi v Sloveniji.

Vzroke izumiranja rastlin lahko iščemo pretežno v štirih skupinah:

- 🌿 spreminjanje življenjskega prostora
- 🌿 naseljevanje tujerodnih vrst (zelo invazivne)
- 🌿 pretirano nabiranje, trganje, ruvanje rastlin
- 🌿 pretirano izkoriščanje

Že v 19. stoletju so na ogrožene vrste rastlin opozorili planinci. Leta 1896 so na pobudo planincev zavarovali prvo rožico, planiko na Goriškem, malce kasneje pa še na Kranjskem in Štajerskem. V tem času je bil zavarovan tudi blagajev volčin.

Vlada RS je v aprilu 2004 sprejela novo **Uredbo o zavarovanih rastlinah**, ki je nadomestila Odlok iz leta 1976. Uredba skuša zavarovati okoli 200 rastlin.

Za lažjo orientacijo so zavarovanim rastlinam dodane oznake, ki ponazarjajo stopnjo ogroženosti.

O – dovoljeno je nabiranje nadzemnih delov, razen semen in plodov. En šopek na dan. Šopek je 5 do 10 rastlin oziroma rastlin je toliko, da jih lahko držimo med palcem in kazalcem.

Oo – ni omejitve za nabiranje nadzemnih delov. Prepovedano je le nabiranje plodov in semen.

C – lahko nabiramo s posebnim dovoljenjem

H – posebna pozornost ohranjanja življenjskega prostora rastlin

H* – še večja pozornost ohranjanja življenjskega prostora rastlin.

Za kršitve ste kot fizična oseba lahko kaznovani od 125 € do 626 €, pravne osebe pa od 4.173 € do 41.729 €

Ogrožene rastline, čeprav jih je okoli nas še vedno večja količina, moramo pazljivo nabirati, predvsem se moramo **strogo držati navodil in priporočil**.

V nadaljevanju bomo navedli le nekaj rastlin, ki jih ljudje najbolj nabirajo. Nekatere izmed zavarovanih rastlin imajo tudi precejšnje zdravilne učinke.

NAVADNI MALI ZVONČEK – oznaka: **Oo** – *Galanthus nivalis*. (strupena rastlina). Nabiramo nadzemne dele. Prepovedano nabiranje čebulic, plodov in semen.

Zavarovana sta tudi **POMLADANSKI VELIKI ZVONČEK** (kronica) *Leucojum vernum* in **POLETNI VELIKI ZVONČEK** *Leucojum aestivum*.

Vse tri rastline so prvič zavarovane leta 2004.

Samonikla NARCISA – *Narcissus*. Prvič je bila zavarovana leta 1949.

Pri nas samoniklo uspeva samo ena vrsta Beli narcis. (*Narcissus poeticus*). Rastišča najdemo v Karavankah, na Vremščici in Slavniku, pa tudi na Kočevskem in pri Veržeru. Zavarovani sta obe podvrsti, tudi zato, ker ju težko ločimo med sabo.

ALPSKA MOŽINA - *Eryngium alpinum*

Oznaka: **H**

Prvič zavarovana leta 1922. Ob zorenju listi in socvetje, ki prehaja v soplodje, postane temno vijolične barve. Takrat je rastlina suha. Raste v subalpskem in alpskem pasu. Domače ime je »moška zvestoba«. Ženske pravijo, da je rastlina redka kot moška zvestoba, moški pa, da zaradi obstojne modrikaste barve.

NAVADNA BODIKA *Ilex aquifolium*. Prvič zavarovana leta 1922. Rastlina zraste v manjši grm ali nizko drevesce z zimzelenimi listi. Cvetovi so drobni, beli, v začetku dvospolni. Nato se na enem drevesu razvijejo samo moški, na drugem samo ženski cvetovi. Ženska drevesa imajo v jeseni živo rdeče jagode. Najdebelejša rastlina najdemo v okolici Celja.

Zaščitena je predvsem zaradi tega, da se prepreči pretirano nabiranje rastline na naravnih rastiščih medtem, ko jo lahko brez težav kupimo v rastlinjaki.

Gorska (navadna) ARNIKA *Arnica montana*. Oznaka **C, O**. Prvič zaščitena leta 2004. Arnika sodi med najbolj znane zdravilne rastline. V domači lekarni jo najbolj poznamo v obliki alkoholne tinkture, ki jo uporabljamo za čiščenje, razkuževanje in celjenje manjših zunanjih ran. Poznamo več vrst arnik. Pri nas raste tudi travniška arnika (*Arnica chamissonis*), ki jo lahko nabiramo, vendar pazimo, da nabiramo **SAMO** cvetne liste. Arnika je lahko zamenljiva z ognjičem.

PLANIKA *Leontopodium alpinum*. Leto prvega zavarovanja 1896. Planika je postala alpski simbol pohodništva. Oznaka **H***.

RAZNOLISTNA MAČINA *Serratula lycopifolia*. Leto prvega zavarovanja 2004. Oznaka **H***.

Zelo spominja na sorodne glavince.

Močno je ogrožena predvsem zaradi spreminjanja življenjskega prostora. Travišča se počasi zaraščajo. Ogroža jo tudi pretirano gnojenje. Najdemo jo na Vremščici in Čičeriji.

NETRESEK *Sempervivum* (vedno živi). Leto prvega zavarovanja 2004. Je trajnica z mesnatimi listi, ki so pri dnu združeni v listno rožico-rozeto. Netreskovec je zdravilna rastlina. Sukulentni listi vsebujejo čreslovine in sluzi ter flavonoide. Na rane, ki se slabo celijo, polagamo sveže liste netreske, katerim smo odstranili povrhnjico. Iz svežih listov iztisnjeni sok, nakapan na sterilno laneno (dobro zlikano) tkanino polgamo na rane. Zanimivo: Ljudski rek; Na slamnato streho ne bo udarila strela, če je porasla z netreskom.

ZIMZELENI GORNIK – *Arctostaphylos uva-ursi*

Prvič zavarovana leta 2004. Oznaka **C, O**. Gornik spominja na sorodno brusnico, le da ima brusnica na spodnji strani listov žlezaste pike. Ogroža ga pretirano nabiranje. Zdravi vnetja sečil. Čaj iz listov gornika vsebuje glikozid arbutin.